

Van Adam en Eva tot Franciscus: bijbelmeditaties over zorg voor de schepping

Bron: <https://debijbel.nl/leesplannen/van-adam-en-eva-tot-franciscus-bijbelmeditaties-over-zorg-voor-de-schepping>

Hoe kan de bijbel ons inspireren om zorgzaam om te gaan met al wat leeft? Laat je meenemen door 'groene' theologen Trees van Montfoort (TvM), Krijn Pansters (KP) en Jannica De Prenter (JDP). Ontdek de groene draad in de bijbel in dertig dagen, bijvoorbeeld in de 'Periode van de schepping' van 1 september tot 4 oktober.

Overzicht van de dertig dagen

1. Genesis 1:31: God zag dat alles heel goed was
2. Genesis 2:15: Overvloed
3. Genesis 9:8-11: Verbond met de hele wereld
4. Exodus 20:10: De zevende dag: tijd om te genieten
5. 1 Koningen 19:11-13: Wat doe je hier?
6. Psalm 8:4-9: Aan ons toevertrouwd
7. Psalm 34:8-9: Gods goedheid genieten
8. Psalm 36:6-7: God heeft mensen en dieren lief
9. Psalm 65:10: Vruchtbaar land
10. Psalm 104:24 en 29-31: Adem die leven geeft
11. Spreuken 8:1 en 22-31: Bij wijsheid in de leer
12. Jesaja 14:7-8: Juichende bomen
13. Jesaja 29:17-20: Nog slechts een korte tijd...
14. Jeremia 4:23: De schepping keert zich om
15. Daniël 1:11-13: Vasten als geestelijke oefening
16. Hosea 4:1-3: Het land is in rouw gedompeld
17. Joël 2:21-23: Gezegend zijn de regenbuien
18. Sirach 42:25: Voor elkaar geschapen
19. Matteüs 6:10: Het goede zoeken
20. Matteüs 6: 19-20: Consuminderen
21. Matteüs 19:27-28: Het nieuwe zal komen
22. Marcus 1:13: In vrede met dieren
23. Johannes 1:1-4: Jezus en de schepping
24. Johannes 12:24: Versterven om te kunnen bloeien
25. Romeinen 8:18-22: Hoge verwachting
26. Kolossenzen 1:15-20: Alles bestaat in Christus
27. 2 Petrus 3:7-13: De dag van God
28. Openbaring 5:11-13: Loflied van de schepping
29. Openbaring 21:5: God maakt alles nieuw
30. Openbaring 22:2: Vrucht geven

1. Genesis 1:31: God zag dat alles heel goed was

Genesis 1:31

³¹ God keek naar alles wat hij had gemaakt en zag dat het zeer goed was. Het werd avond en het werd morgen. De zesde dag.

Tijd en ruimte, de hemel, de zeeën en de aarde: alles begint bij God. Genesis 1 is een hymne, een lofzang op de schepping. 'En God zei' is daarbij een terugkerend refrein. God spreekt levengevende, scheppende woorden. Na de scheppingswoorden van God volgt zeven keer het werkwoord *wajehi* (Genesis 1:3, 7, 9, 15, 24, 30). Dat zou je kunnen vertalen met: 'Het gebeurde'. Alles wat leeft, ademt van Gods Geest. Zijn, worden, gebeuren... het vloeit voort uit Gods mond. Als God spreekt dat er 'licht zij', dan 'geschiedde' het, en is er licht. Uit een warboel, waarin alles 'woest en doods' is, boetseert God een leefbare wereld, waarin alles de juiste plaats krijgt en in verbinding staat met elkaar. God spreekt, en trekt de oerwateren uiteen. Zo krijgen mens en dier een hemel boven hun hoofd, en verschijnt er droog land, waar bomen en planten kunnen ontspruiten.

Bij elk scheppingswoord klinkt het woordje *tof*. Daar komt dus ons woord *tof* vandaan. Alles is goed en wonderlijk mooi in Gods ogen, alles is *tof*. Maar bij de schepping van de mens staat er het woordje *me'ood* bij: nu ziet God dat zijn scheppingswerk zeer *tof* is. Zoals hij eerst de dieren zegent (Genesis 1:22), zegent hij nu de mens. Ook zij moeten vruchtbaar zijn en talrijk worden. God legt zijn scheppingswerk in onze handen. Zoals de hemellichamen gemaakt zijn om te heersen over de dag en de nacht, zo zal de mens heerschappij voeren over de aarde.

(JDP)

Vraag: De mensen zijn zeer talrijk geworden. Stel je eens voor hoe de aarde eruitzag voordat de mensen haar onder hun gezag brachten. Wat is er sindsdien allemaal veranderd?

2. Genesis 2:15: Overvloed

Genesis 2:15

¹⁵ God, de HEER, bracht de mens dus in de tuin van Eden, om die te bewerken en erover te waken.

God bracht de mens in de tuin van Eden. De tuin van Eden: dat is het paradijs, daar waar het 'zeer goed' is en waar men overvloedig van de bomen eet. Ook jij kunt overvloedig van de bomen eten, opdat je geniet van het van God gegeven 'meer dan genoeg'. Maar eet niet 'meer dan genoeg': door bijvoorbeeld te eten van de boom van kennis van goed en kwaad, door meer te nemen dan je toegestaan is, of door overvloedig van de dieren te eten. Laat de verdeling van de overvloed over aan God, en neem slechts wat jij nodig hebt.

God heeft de mens in deze tuin gebracht. Dat betekent dat de mens door God is geleid, dat hem de weg is gewezen. Laat jij je leiden, in plaats van je eigen wegen te banen en eigen paadjes in te slaan? Zorg er wel voor dat je zelf de tuin bewerkt en bewaakt. Dat is noodzakelijk voor het behoud ervan. Bewerken en bewaken, bijhouden en behouden: dat is duurzaamheid zoals door God bedoeld.

(KP)

Vraag: Hoe geniet jij van Gods 'meer dan genoeg'?

3. Genesis 9:8-11: Verbond met de hele wereld

Genesis 9:8-11

⁸ Ook zei God tegen Noach en zijn zonen: ⁹ ‘Hierbij sluit ik een verbond met jullie en met je nakomelingen, ¹⁰ en met alle levende wezens die bij jullie zijn: vogels, vee en wilde dieren, met alles wat uit de ark is gekomen, alle dieren op aarde. ¹¹ Deze belofte doe ik jullie: nooit weer zal alles wat leeft door het water van een vloed worden uitgeroeid, nooit weer zal er een zondvloed komen om de aarde te vernietigen.

De verbondssluiting die hier beschreven wordt, is bekend geworden als ‘Gods verbond met Noach’. Met deze aanduiding is het overgrote deel van Gods partners in dit verbond uit het zicht geraakt. God sluit het verbond namelijk ook met alle dieren. De verschillende categorieën dieren worden dan ook uitgebreid genoemd. Het verbond geldt zelfs de hele aarde, zegt vers 13. In de verzen 8-17 is negen keer sprake van ‘alle levende wezens’ of ‘alles wat leeft’ en zes keer van ‘de aarde’. De belofte ‘nooit weer zal alles wat leeft door het water van een vloed worden uitgeroeid’ is deel van een verbond met alles wat leeft en heel de aarde.

Dieren zijn onze lotgenoten. Uit de tekst spreekt een grote verbondenheid van mensen, dieren en de hele aarde, en van God met hen. Het is Noachs verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat alle dieren in paren in de ark meegaan. Zodat ze zich weer zullen kunnen voortplanten en er geen diersoorten uitsterven. Herhaaldelijk wordt de verscheidenheid van diersoorten beschreven. Daaruit kun je concluderen dat God de rijke biodiversiteit wil bewaren. Uit het verbond en de daaraan gekoppelde belofte blijkt dat Gods liefde alle levende wezens geldt.

(TVM)

Vraag: In onze tijd is een verbond van God met de dieren en de hele aarde uit beeld geraakt. Tegelijk laten de grote ecologische problemen zien dat we anders naar de dieren en de aarde moeten kijken en er anders mee moeten omgaan. Hoe kan deze tekst daarbij helpen?

4. Exodus 20:10: De zevende dag: tijd om te genieten

Exodus 20:10

¹⁰ maar de zevende dag is een rustdag, die gewijd is aan de HEER, uw God; dan mag u niet werken. Dat geldt voor u, voor uw zonen en dochters, voor uw slaven en slavinnen, voor uw vee, en ook voor vreemdelingen die bij u in de stad wonen.

De tien woorden in Exodus 20 kennen we vooral als 'de tien geboden'. Tien leefregels die je vertellen wat je moet doen en vooral: wat je moet laten. Maar eigenlijk zijn het tien vrijheden, tien woorden als richtsnoer voor een leven dat vrij is van de dwang om God te vangen in beelden, een leven dat vrij is van vloeken, jaloezie, afgunst en geweld.

In Exodus 20:10 komen we het vierde gebod tegen, en daarin klinkt de hele schepping mee, want het vierde woord van bevrijding verwijst regelrecht naar het scheppingsverhaal in Genesis 1. De schrijvers van Exodus leggen het verband heel duidelijk in vers 11: 'want in zes dagen heeft de HEER de hemel en de aarde gemaakt [...] op de zevende dag rustte hij. Daarom heeft de HEER de sabbat gezegend en heilig verklaard.' We komen hier het werkwoord *qaadasj* tegen. Het wordt vaak vertaald met 'heiligen', maar de grondbetekenis is eigenlijk 'apart zetten'. God zette de zevende dag apart van de andere dagen, als een geheiligde tijd: een zalige tijd, zou je kunnen zeggen. Zoals God op de zevende dag uitrustte en genoot van de schepping, zo gunt hij ons een tijd die vrij is van 'moeten': een tijd om te genieten, te herademen, tot rust te komen. Er moet een tijd van werken zijn, maar ook een tijd van rust en ontspanning. Dat is de wijsheid van het vierde gebod, dat geldt voor mens en dier. Ook voor het vee moet er een zevende dag zijn: een dag waarop de dieren alleen maar grazen en weiden.

(JDP)

Vragen: Waarom zou God gebieden dat ook de dieren mogen rusten op de sabbat? Wat kan dit betekenen voor hoe we in onze tijd met 'landbouwhuisdieren' – o.a. koeien, geiten, schapen, varkens – omgaan?

5. 1 Koningen 19:11-13: Wat doe je hier?

1 Koningen 19:11-13

¹¹ ‘Kom naar buiten,’ zei de HEER, ‘en treed hier op de berg voor mij aan.’ En daar kwam de HEER voorbij. Er ging een grote, krachtige windvlaag voor de HEER uit, die de bergen spleet en de rotsen aan stukken sloeg, maar de HEER bevond zich niet in die windvlaag. Na de windvlaag kwam er een aardbeving, maar de HEER bevond zich niet in die aardbeving. ¹² Na de aardbeving was er vuur, maar de HEER bevond zich niet in dat vuur. Na het vuur klonk het gefluister van een zachte bries. ¹³ Toen Elia dat hoorde, sloeg hij zijn mantel voor zijn gezicht. Hij kwam naar buiten en ging in de opening van de grot staan, en daar klonk een stem die tot hem sprak: ‘Elia, wat doe je hier?’

Voordat Elia de grot uit komt en God ‘van buitenaf’ tot hem spreekt, is hij de grot in gegaan en heeft God ‘van binnenuit’ tot hem gesproken: ‘God richtte zich tot hem.’ Toen hij zo tot Elia sprak en hem vroeg wat hij daar, in die grot, deed, antwoordde Elia: ‘Ik heb me met volle overgave ingezet voor God.’

Nu God opnieuw tot hem spreekt en hem vraagt wat hij daar, voor die grot, doet, antwoordt Elia nog een keer: ‘Ik heb me met volle overgave ingezet voor God.’

Ook jij kunt je, zowel in je binnenwereld als in de buitenwereld, met volle overgave inzetten voor God. Niet om hem te zien, want hij is niet in een grot, noch in een krachtige windvlaag, noch in een aardbeving, noch in een vuur. Maar wel om hem te horen, daar waar hij voorbijkomt en waar een krachtige windvlaag voor hem uit gaat: in het gefluister van een zachte bries, in een stem die klinkt en die tot je spreekt: ‘Wat doe je hier?’

(KP)

Vragen: Ervaar jij God binnen in je of buiten je? Wat is jouw antwoord op Gods vraag: ‘Wat doe je hier?’

6. Psalm 8:4-9: Aan ons toevertrouwd

Psalm 8:4-9

- ⁴ Zie ik de hemel, het werk van uw vingers,
de maan en de sterren door u daar bevestigd,
⁵ wat is dan de sterveling dat u aan hem denkt,
het mensenkind dat u naar hem omziet?
⁶ U hebt hem bijna een god gemaakt,
hem gekroond met glans en glorie,
⁷ hem toevertrouwd het werk van uw handen
en alles aan zijn voeten gelegd:
⁸ schapen, geiten, al het vee,
en ook de dieren van het veld,
⁹ de vogels aan de hemel, de vissen in de zee
en alles wat trekt over de wegen der zeeën.

Deze psalm is vaak gebruikt om mensen het recht te geven om de aarde te gebruiken zoals ze willen. Meestal gaat dat in combinatie met Genesis 1. Daar staat immers dat mensen heersen over de aarde en de dieren. In de oudheid en de middeleeuwen werden beide teksten gelezen als een constatering: mensen zijn de machtigste soort op aarde. Maar God stond in die eeuwen centraal: alles wat er was, was er voor God. Vanaf de renaissance begon dat te veranderen. Mensen kwamen steeds meer in het middelpunt te staan, althans sommige mensen. Vooral westerse mensen gingen de aarde exploiteren. In hun ogen werd de wereld steeds maakbaarder. God verdween naar de achtergrond. De mens zelf werd als schepper beschouwd en de aarde als het bezit van mensen. Psalm 8 lazen deze westerse mensen als Gods legitimering daarvoor.

Maar je kunt Psalm 8 ook heel anders lezen. De dichter richt de blik eerst naar boven, naar de sterrenhemel, en dan terug naar de mens. Wat is de mens in het grote geheel? Het lijkt op wat de eerste ruimtevaarders met een schok beseften: dat kleine blauwe bolletje, met een laagje dampkring eromheen en een nog dunnere laag leven, dat is ons thuis en daar zijn we helemaal van afhankelijk. Maar ook: daar zijn wij voor verantwoordelijk. Het werk van Gods handen wordt ons toevertrouwd. Niet als een cadeautje waar je mee mag doen wat je wilt – eens gegeven, blijft gegeven – maar als de kostbare wereld waarin we mogen leven.

(TVM)

Vraag: Wat betekent voor jou 'U hebt hem toevertrouwd het werk van uw handen'?

7. Psalm 34:8-9: Gods goedheid genieten

Psalm 34:8-9

- ⁸ De engel van de HEER waakt
over wie hem vrezen, en bevrijdt hen.
- ⁹ Proef, en geniet de goedheid van de HEER,
gelukkig de mens die bij hem schuilt.

De goedheid van de HEER – wat betekent dat eigenlijk? Franciscus van Assisi zegt hierover: God is ‘al het goede, het hoogste goed, geheel het goede’. In zijn goedheid is hij voor mensen barmhartig, trouw en rechtvaardig: ‘Gelukkig de mens die bij hem schuilt.’ Van deze heerlijke eigenschappen, de deugden van God, kan de mens proeven en genieten als van een overvloedige maaltijd.

Ervaar jij – op haast zinnelijke wijze – zijn heerlijke goedheid, dan kun ook jij goed zijn en goed doen. Goed zijn, zoals God en zijn schepping. Goed doen, tegenover God en zijn schepping. Vertrouwen op God en het goede doen, zodat God ziet dat het goed is. Dan word ook jij voortreffelijk in het deugdzame van een goed mens: barmhartig, trouw, rechtvaardig, enzovoorts, opdat je leven geslaagd is voor God. ‘Mijd het kwade, doe wat goed is,’ opdat anderen jouw goedheid kunnen proeven en genieten.

(KP)

Vragen: Op welke momenten proef en geniet jij van de goedheid van God? Wanneer proeven en genieten anderen van jouw goedheid?

8. Psalm 36:6-7: God heeft mensen en dieren lief

Psalm 36:6-7

- ⁶ HEER, hoog als de hemel is uw liefde,
tot in de wolken reikt uw trouw,
⁷ uw gerechtigheid is als de machtige bergen,
uw rechtvaardigheid als de wijde oceaan:
u, HEER, bent de redder van mens en dier.

Psalm 36 is een lied met een groot contrast. Tegenover het kwaad dat mensen doen, zet de dichter Gods eindeloze goedheid en trouw. De mens die kwaad doet, is als de ploert en de schender, zoals Huub Oosterhuis in 150 psalmen vrij bij Psalm 1 dicht. De wijsheid om goed te doen kent hij niet. Uit zijn mond komen woorden van onrecht en bedrog; 's nachts bedenkt hij kwade plannen (Psalm 36:4-5). Maar daartegenover plaatst de dichter Gods goedheid en trouw. In de hoogten, verten en diepten van de schepping ziet hij Gods aanwezigheid.

Ik herken dat wel. Soms kan ik geraakt worden als ik door de natuur wandel. Bij het zien van uitgestrekte goudgele weilanden, azuurblauwe korenbloemen in de berm en wolkenkastelen in de lucht, komt mij soms een vleugje dankbaarheid toegewaaid. Even vergeet ik de onrust in de wereld. De dichter van Psalm 36 ervaart iets vergelijkbaars. Als hij naar de hemel kijkt, wordt hij aangeraakt door verwondering. Hij weet het zeker: zo hoog als de hemel en de wolken in de lucht, zo ver reikt Gods goedheid en trouw. Sterk als de machtige bergen, met hun indrukwekkende toppen, is Gods gerechtigheid. Omvattend als de wijde oceanen zijn de oordelen van de Eeuwige. 'Want God is redder van mens en dier.' Het is een opmerkelijk zinnetje. De dichter ontdekt dat Gods goedheid is gericht op de hele schepping: op mensen, maar ook op dieren. Dat heeft hij goed gezien. Want waren het niet de dieren die God als eerste heeft geschapen?

(JDP)

Vragen: Vers 7 zegt dat God mens én dier 'redt' (in oudere vertalingen: 'verlost'). Wat voor redding zou dit zijn? Zegt het iets over hoe wij nu met dieren moeten omgaan?

9. Psalm 65:10: Vruchtbaar land

Psalm 65:10

¹⁰ U zorgt voor het land en bevoeit het,
u maakt het vruchtbaar,
vol water staat de rivier van God.
U bewerkt het land voor het koren, zo bewerkt u het:

Voordat de mens 'de tuin bewerkt en erover waakt,' zorgt God voor het land, bevoeit het, maakt het vruchtbaar en bewerkt het voor het koren. Doordat hij de voren doordrenkt en de kluiten effent, ze doorweekt met regen en het jonge groen zegent, kroont hij het jaar met zijn goede gaven.

Zorgen voor het land, het bevoeien, het vruchtbaar maken en het bewerken voor het koren is ook een opdracht aan jou als mens. Werk in het besef dat je zonder het volle water van Gods goede gaven geen boer (of bakker) kunt zijn. Maakte hij niets vruchtbaar, dan maakte jij niets vruchtbaar.

Maar stel nu eens: jij bent dat land waarvoor gezorgd moet worden, die akker van Gods zegenrijke gaven. Laat je dan toe dat God jou bevoeit, vruchtbaar maakt en bewerkt voor het koren? Laat je toe dat hij jouw voren doordrenkt en je kluiten effent?

(KP)

Vragen: Zorg jij ook, net als God, voor het land, of voor iets anders? Laat je toe dat God ook jou vruchtbaar maakt en bewerkt?

10. Psalm 104:24 en 29-31: Adem die leven geeft

Psalm 104:24 en 29-31

- ²⁴ Hoe talrijk zijn uw werken, HEER.
Alles hebt u met wijsheid gemaakt,
vol van uw schepselen is de aarde.
- ²⁹ Verberg uw gelaat en zij bezwijken van angst,
ontneem hun de adem en het is met hen gedaan,
dan keren zij terug tot het stof dat zij waren.
- ³⁰ Zend uw adem en zij worden geschapen,
zo geeft u de aarde een nieuw gelaat.
- ³¹ De luister van de HEER moge eeuwig duren,
laat de HEER zich verheugen in zijn werken.

In Psalm 104 wordt de aarde beschreven als een ecosysteem waarin alles met elkaar samenhangt en dat afhankelijk is van God. Voedsel komt van de aarde én van God, zonder dat er tussen die twee een tegenstelling bestaat. Er is nog geen sprake van het 'dualisme' dat later opkwam in Europa, waarin God en de aarde gescheiden worden. Evenmin is er sprake van een scheiding tussen scheppen en onderhouden. God laat de aarde voortbrengen en geeft levensadem, toen, nu en straks.

Schepping komt door het hele Oude Testament heen steeds weer terug. Nooit als iets dat af is. Schepping als zelfstandig naamwoord staat nergens in het Oude Testament. Het is altijd een werkwoord. God is voortdurend scheppend aanwezig, Hij geeft de levende wezens hun adem, die zijn eigen adem/Geest is.

(TVM)

Verwerking:

Ga op een plek zitten waar je niet gestoord wordt. Neem de tijd om tot rust te komen en ga dan met je aandacht naar je ademhaling. Blijf rustig ademen en besef:

Mijn adem wordt gedragen door Gods adem,
mijn adem verbindt me met al het leven en met God.

Sluit af met: 'Eeuwige God, zend uw adem en geef de aarde een nieuw gelaat.'

11. Spreuken 8:1 en 22-31: Bij wijsheid in de leer

Spreuken 8:1 en 22-31

- ¹ Roept Wijsheid niet,
laat Inzicht haar stem niet horen?
- ²² De HEER heeft mij vóór al het andere verworven,
toen hij zijn scheppingswerk begon, schiep hij eerst mij.
- ²³ Ik ben in het begin gemaakt, nog voor alles er was,
nog voor de aarde vorm kreeg.
- ²⁴ Toen er nog geen oceanen waren, werd ik voortgebracht,
nog voor de bronnen met hun waterstromen.
- ²⁵ Toen de bergen nog niet waren neergezet, werd ik voortgebracht,
nog voor er heuvels waren.
- ²⁶ De aarde en de velden had de HEER nog niet geschapen,
geen korrel zand was nog gemaakt.
- ²⁷ Ik was erbij toen hij de hemel zijn plaats gaf
en een cirkel om het water trok,
- ²⁸ de wolken aan de hemelkoepel plaatste,
de oceanen bruisend op liet wellen,
- ²⁹ toen hij aan de zeeën grenzen stelde,
het water met zijn woord zijn plaats gaf,
de fundamenten van de aarde legde.
- ³⁰ Ik was zijn lieveling,
een bron van vreugde, elke dag opnieuw.
Ik was altijd verheugd in zijn aanwezigheid,
- ³¹ vond vreugde in zijn hele aarde
en was blij met alle mensen.

In Spreuken 8:22-31 staat een scheppingsverhaal dat veel minder bekend is dan de scheppingsverhalen aan het begin van Genesis. De wijsheid van God, voorgesteld als een vrouw, roept mensen op om bij haar in de leer te gaan. Ze beschrijft zichzelf als eerste schepsel. Vóór al het andere heeft God haar voortgebracht. Ze is getuige van Gods scheppingswerk. 'Ik was erbij' staat er in vers 27. Ze leert hoe alles in elkaar zit en kan die kennis doorgeven aan de mensen. Vrouwe Wijsheid hoort zowel bij God als bij de schepping. Ze komt niet alleen voor in het bijbelboek Spreuken, maar ook in het boek Job en in bijbelboeken die wel in de katholieke maar meestal niet in de protestantse bijbelvertalingen opgenomen zijn: Wijsheid, Wijsheid van Jezus Sirach en Baruch. De rol van mensen in deze scheppingsteksten is een andere dan in Genesis 1 en 2. Het gaat niet om bewerken of bewaken, maar om leerling zijn.

(TvM)

Vraag: Kun je jezelf zien als leerling van Gods wijsheid in de schepping?

12. Jesaja 14:7-8: Juichende bomen

Jesaja 14:7-8

- ⁷ Overal op aarde is rust en vrede,
vrolijk gejubel weerklinkt.
- ⁸ Op de Libanon heerst zelfs vreugde
onder de ceders en de cipressen:
“Nu jij geveld bent, komt niemand ons meer vellen.”

Door koningen van Assyrië (Jesaja 39:24) en Babylon, en eerder ook door koningen als David en Salomo (2 Kronieken 2), werden ceders gebruikt voor de bouw van onder meer paleizen, tempels en schepen. Boskap – en daarmee achteruitgang van de natuurlijke rijkdom – was mogelijk ook in die tijd al een probleem.

Jesaja mocht als profeet van hoop niet alleen het herstel van de vrijheid van het volk Israël aankondigen, maar ook het herstel van de bossen op de Libanon. Zoals de mensen rust en vrede zullen vinden in bevrijding van dwingelandij, zullen de ceders en cipressen verheugd zijn dat ze niet langer geveld worden. Maar is het vellen van bomen eigenlijk niet noodzakelijk? Soms wel: voor de bouw van tempels, schepen en huizen. Niet voor paleizen, laat staan voor stokken van goddeloze heersers. En dan de rust en vrede op aarde: de Heer zal die zeker geven en een eind maken aan ons zwoegen.

(KP)

Vraag: Wat leer jij van Jesaja's verbinding tussen vrijheid van mensen en vrijheid van de natuur?

13. Jesaja 29:17-20: Nog slechts een korte tijd...

Jesaja 29:17-20

- ¹⁷ Nog slechts een korte tijd,
dan zal de Libanon weer een boomgaard worden,
een boomgaard die is als een woud.
- ¹⁸ Op die dag zullen doven kunnen horen
hoe uit een boek wordt voorgelezen,
en blinden zullen met eigen ogen zien,
bevrijd van duisternis en donkerheid.
- ¹⁹ Dan zullen verdrukten de HEER weer loven,
zwakken juichen om de Heilige van Israël.
- ²⁰ Want het is gedaan met de geweldenaar,
voorbij met de spotter.
Ieder die op onrecht zint, zal vergaan:

In het Nieuwe Testament staat een belangrijke parallel met deze tekst: wanneer Jezus preekt in Nazaret (Lucas 4:17-19), leest hij uit de boekrol van Jesaja een soortgelijke tekst (Jesaja 61:1-2) voor: 'Om aan armen het goede nieuws te brengen, heeft hij mij gezonden, om aan gevangenen hun vrijlating bekend te maken, en aan blinden het herstel van hun zicht, om onderdrukten hun vrijheid te geven, om een genadejaar van de Heer uit te roepen.' Jezus speelt hier in op de verwachting van de messias. Maar laten we deze verwachting eens op de natuur en duurzaamheid betrekken. 'Nog slechts een korte tijd': die boomgaard, die komt er, maar wat doe jij in de tussentijd om die spoedig mogelijk te maken? Zo'n 'boomgaard die is als een woud', bestaat die slechts in verre herinneringen en toekomstdromen of dient hij zich nu aan – in jouw handelen? Doven, zijn dat misschien degenen die niet luisteren naar de stem van de ander? Blinden, zijn dat misschien degenen die niet kijken voorbij de eigen belangen en zelfgerichtheid?

(KP)

Vragen: Hoe kan jouw plaats op aarde, jouw omgeving, weer een boomgaard worden? Wat is jouw bijdrage daaraan?

14. Jeremia 4:23: De schepping keert zich om

Jeremia 4:23

²³ Ik zag de aarde,
ze was woest en doods.
Ik keek op naar de hemel,
er was geen licht.

In Jeremia 4:23 verschijnen de woorden *tohoe wavohoe*, 'woest en doods'. Jeremia schrijft deze woorden in een context van oorlog. Jeruzalem en Juda zijn verwoest en de aarde is vertrappt. Heel duidelijk blijkt die achtergrond van oorlog uit de verzen die voorafgaan aan deze passage: 'O bonzend hart, O razend hart!/ Ik krimp ineen van pijn! Ik kan niet zwijgen,/ tot in mijn ziel voel ik het hoorngeschal,/ hoor ik het krijgsgeschreeuw./ Ramp na ramp wordt gemeld,/ heel het land gaat te gronde' (Jeremia 4:19-20). Het land is letterlijk een chaos, een warboel geworden. Diezelfde woorden kennen we uit het scheppingsverhaal in Genesis 1: 'de aarde was nog woest en doods, en duisternis (*tehom*) lag over de oervloed' (Genesis 1:2). Het woord *tohoe* betekent dat de aarde nog niet productief is: ze brengt nog geen planten en gewassen voort. *Vohoe* heeft met wonen te maken. De aarde is nog onbewoond, omdat een niet overzienbare watervlakte (*tehom*) de aarde bedekt. In die oertoestand heerst duisternis, er is geen licht. De wereld die Jeremia ziet, lijkt op de warboel in Genesis 1. Oorlog keert het beloofde land om in een woestijn. Waar God in Genesis 1 steeds zegt hoe goed (*tov*) het is, is er in het land dat Jeremia ziet slechts chaos door het bittere kwaad (Jeremia 4:18) dat mensen hebben aangericht. Wie het scheppingsverhaal leest vanuit Jeremia, merkt hoe bevrijdend dit lied van schepping is. Midden in de duisternis zegt God dat er licht moet zijn... en er was licht.

(JDP)

Vragen: Herken je wat Jeremia zegt: dat de schepping kapotgaat? En lees je het scheppingsverhaal in Genesis 1 anders als je eerst de woorden van Jeremia hoort?

15. Daniël 1:11-13: Vasten als geestelijke oefening

Daniël 1:11-13

¹¹ Daarop richtte Daniël zich tot de kamerheer die de hoofdeunuch aan hem en aan Chananja, Misaël en Azarja had toegewezen: ¹² ‘Neem de proef op de som en laat uw dienaren tien dagen alleen groente eten en water drinken. ¹³ Vergelijk ons uiterlijk daarna met dat van de jongemannen die de koninklijke spijzen eten, en beslis dan over uw dienaren op grond van wat u ziet.’

Het boek Daniël begint met een opmerkelijk verhaal over een weddenschap. Daniël en zijn drie vrienden bevinden zich aan het hof van koning Nebukadnessar, in Babylon. Ze zijn ontheemden in een ver en vreemd land, waar andere gewoonten de norm zijn. Het dagelijkse eten bestaat uit wijn en koninklijk voedsel. Maar Daniël is vastbesloten zich aan de Joodse spijswetten te houden. Hij maakt de hoofdeunuch daarmee ontzettend zenuwachtig, want in het land van Babylon golden de bepalingen van de koning als onwrikbare, ijzeren wetten. Maar Daniël daagt hem uit: Laat ons tien dagen lang groenten eten en water drinken. Het vasten van Daniël en zijn vrienden is een dieet van groenten, fruit, noten en water. Want in de grondtekst verschijnt het woordje *zeroïem*, dat je zou kunnen vertalen met ‘zaaddragende planten’ (vgl. Genesis 1:11). Op humoristische wijze vertelt de schrijver dat het gelaat van Daniël, Chananja, Misaël en Azarja er na tien dagen goed (*tov*) uitziet en dat zij ‘vetter’ in hun vlees zaten dan de mannen die het koninklijke voedsel hebben gegeten. Maar niet alleen hun gelaat straalt. Ook in hun hart is er van alles in beweging, want Daniël en zijn vrienden worden door God gezegend met wijsheid, verstand en inzicht in de Schriften. Het vasten is een geestelijke oefening, waardoor zij groeien in spirituele kracht en moed. Want juist door de inkeer en de eenvoud van het vasten ontvangen zij van God de gave om dromen en visioenen uit te leggen.

(JDP)

Vragen: Waar komt jouw eten vandaan? Wat doet het met je lichaam? Wat voor effect heeft het op de schepping? Wat haal jij uit dit verhaal over wel/niet vegetarisch eten?

16. Hosea 4:1-3: Het land is in rouw gedompeld

Hosea 4:1-3

¹ Luister naar de woorden van de HEER, Israëlieten! De HEER voert een geding tegen de inwoners van dit land, want ze kennen geen eerlijkheid meer en geen liefde, en met God zijn ze niet meer vertrouwd. ² Het is een en al meineed en bedrog, niets dan moord, diefstal en overspel; het ene bloedbad volgt op het andere. ³ Daarom is het land in rouw gedompeld en bezwijken al zijn inwoners, mét de dieren van het veld en alles wat vliegt; zelfs de vissen in zee sterven uit.

Deze woorden uit Hosea 4:3 lijken rechtstreeks betrekking te hebben op de ecologische crisis van onze tijd. Mogelijk is Hosea in de achtste eeuw voor Christus al getuige geweest van het verdwijnen van diersoorten. Overbejaging kwam in de prehistorie al voor. Ook vissterfte door droogte of watervervuiling was bekend. Toch is de situatie van toen niet de (ecologische) sleutel tot deze tekst, eenvoudigweg omdat mensen de aarde nog niet zo sterk konden beïnvloeden als nu. Relevant voor nu is het besef in deze tekst van de onderlinge verbondenheid van mensen en dieren en hun verbondenheid met de aarde en de planten.

Dieren hebben een veel grotere plaats in het bijbelse wereldbeeld dan in het moderne westerse wereldbeeld. Wij zijn gewend dieren en planten samen te nemen als levende natuur – flora en fauna – en mensen daarbuiten te plaatsen. De Bijbel heeft een andere indeling: *kol-basar* – alle lichamelijke wezens – voor mensen en dieren samen. Mogelijk zijn bij de ‘inwoners van dit land’, die als daders worden aangeklaagd in Hosea 4:1, ook de dieren inbegrepen.

Een andere manier om Hosea 4:3 te begrijpen is in lijn met Genesis 3:17, waar de grond vervloekt wordt als gevolg van wat de mens gedaan heeft. De dieren die Hosea noemt zijn dan geen (mede)dader maar slachtoffer. Een ecologische interpretatie van Hosea 4 kan zijn: Het gaat slecht met het land en de dieren als gevolg van menselijk wangedrag. Maar als mensen hun gedrag verbeteren, zal de aarde weer opbloeien.

(TVM)

Vragen: Zie jij – net als Hosea lang geleden – verband tussen onrecht dat mensen doen en het achteruitgaan of uitsterven van dieren? Hoe ziet dat verband er in onze tijd uit?

17. Joël 2:21-23: Gezegend zijn de regenbuien

Joël 2:21-23

- ²¹ Wees niet bang meer, akkers, barst uit in gejubel,
want de HEER doet grote daden!
- ²² Wees niet bang meer, dieren van het veld,
want een kleed van groen bedekt de woestijn,
de bomen dragen volop vrucht,
vijgenboom en wijnstok geven hun rijkdom.
- ²³ En jullie, kinderen van Sion, wees blij
en barst uit in gejubel om de HEER, jullie God,
want hij geeft regen om je te verkwikken,
hij laat de regen overvloedig op je neerdalen,
vroeger regen en late regen, elk op de juiste tijd.

Wie in het voorjaar weleens in Israël is geweest, weet dat de lentes indrukwekkend kunnen zijn. Het landschap dat er dor en dorstig bij ligt, herleeft weer. Alles kleurt weer groen.

Ook de profeet Joël heeft het over de lente. Maar hier herleeft het land niet na een gewone winterperiode, maar na de verwoestingen van oorlog. De profetie in Joël 2 begint dreigend. Het land van Juda ligt erbij als een kale woestijn. Vijandige legers hebben alles platgebrand. 'Als de tuin van Eden' had het land eruitgezien voordat zij kwamen (Joël 2:3). Maar nu is het eens zo groene en vruchtbare land een kale woestijn. Vertrapt werd de aarde door paardenhoeven en strijdossen. De grond trilt nog na door het gedreun van soldatenvoeten; de troepen zijn door het land getrokken als een verterend vuur en een verzengende vlam. En nu treurt het land, want het koren is vernield, de wijnstok verdroogd, de bomen verdord. Maar dan laat God stromen van regen neerdalen; hij laat de aarde niet los. Het land dat hijgt naar water, kan weer herademen. Alles wordt weer groen. En dan zingt Joël: om de vijgenboom die bloeit, de wijnstok die vrucht draagt, de rivieren die weer vol water staan. Mens en dier halen opgelucht adem, want de aarde draagt weer vrucht. Als de akkers droog en dorstig zijn, als de aarde zucht en steunt, dan zijn regenbuien getuigen van Gods overvloedige genade. Dan zijn regenbuien stromen van zegen.

(JDP)

Vraag: Joël roept de inwoners van Jeruzalem op om te zingen omdat God het heeft laten regenen. Wanneer was jij dankbaar voor regen?

18. Sirach 42:25: Voor elkaar geschapen

Sirach 42:25

²⁵ Het ene schepsel bevestigt hoe goed het andere is,
wie heeft ooit genoeg van zijn luister gezien?

Het boek Sirach behoort tot de Joodse wijsheidsliteratuur. Jezus Sirach is niet alleen een dichter, maar ook een wijsheidsleraar. Hij zoekt naar wijsheid en overdenkt de Thora, de wet van de Allerhoogste (Sirach 39:1).

In Sirach 42:15 begint een lange hymne over de wijsheid waarmee God de schepping heeft geformeerd. Met eerbied en grote verwondering spreekt de dichter over de schepping: alles wat God boetseerde, al het werk van zijn handen, zijn meesterwerken, die vast blijven staan tot in eeuwigheid (Sirach 42:21). De hele schepping ademt van Gods wijsheid. Het leven op aarde is één grote kringloop, waar alles wat leeft gemaakt is om elkaar te bevestigen. In vers 16 komen we het Griekse werkwoord *stereo* tegen dat 'sterk maken' of 'verstevigen' betekent. In de natuur herkent Jezus Sirach een enorme kracht: de kracht waarmee de zon de aarde verhit, de maan en de sterren die onvermoeibaar de hemel verlichten, de kracht van de zuidenwind en de noorderstorm, de kracht waarmee de kou de wereld verandert in een stille, witte pracht (Sirach 43:1-33). Hij is ervan onder de indruk. Wonderlijk is de macht van de schepping.

En de mensen? Zullen zij ooit leren om elkaar sterk te maken en tot zegen te zijn? Gods schepping is een lust voor het oog. Wie krijgt daar ooit genoeg van, van zoveel heerlijkheid, zoveel dat goed en mooi is? Wie weet leren wij het ooit om te zien hoe goed de ander is. Zalig is het werk van Gods handen!

(JDP)

Vraag: Wat kunnen wij vandaag doen om de natuur en de mensen en dieren om ons heen sterk te maken?

19. Matteüs 6:10: Het goede zoeken

Matteüs 6:10

¹⁰ laat uw koninkrijk komen
en uw wil gedaan worden
op aarde zoals in de hemel.

De wil van God op aarde zoals in de hemel gedaan laten worden: dat is de erkenning van God als schepper van hemel en aarde, en van God als brenger, bewerker en bewaarder van al het goede. Het is de wetenschap dat God weet wat wij nodig hebben, nog vóór we het hem vragen.

'Laat uw wil gedaan worden': dat is ook het opzijzetten van de eigenwil. Het is de gerichtheid op het goede van het niet-ik, op het luisteren voorbij mezelf, op het verlangen naar wat mij en de ander overstijgt. Dat gaat over het gedeelde goed dat mij en jou ten deel gevallen is, dat niet van ons is maar wel omwille van ons naar ons toekomt. Het is: alles doen ter ere van God en zijn schepselen, niet omwille van onszelf maar tot welzijn van hen. De wil van God doen is ook openstaan voor de relatie tussen God en mensen. Als mensen het goede voor allen zoeken, wordt de menselijke gemeenschap deel van Gods goedheid.

(KP)

Vragen: Als Gods wil gedaan wordt op aarde zoals in de hemel, wat wordt er dan 'hemels' op aarde? Hoe zorg jij 'zonder eigenwil' en 'voorbij jezelf' voor de aarde?

20. Matteüs 6: 19-20: Consuminderen

Matteüs 6:19-20

¹⁹ Verzamel voor jezelf geen schatten op aarde: mot en roest vreten ze weg en dieven breken in om ze te stelen. ²⁰ Verzamel schatten in de hemel, daar vreten mot noch roest ze weg, daar breken geen dieven in om ze te stelen.

Matteüs gebruikt in zijn evangelie vaak het woord hemel om naar God te verwijzen. Schatten in de hemel zijn dus schatten die tellen voor God. Steeds weer in het Nieuwe Testament klinken er waarschuwingen tegen het verzamelen van bezit. De rijke zal niet gemakkelijk het koninkrijk binnengaan; je kunt niet God dienen én de mammon. Als je voor God verantwoording af moet leggen, wat heb je dan aan volle voorraadschuren? Voor God tellen andere zaken.

Wij leven in een tijd waarin er veel nadruk ligt op economische groei. Ons wordt voorgehouden dat veel consumeren goed is. Intussen gaat de steeds groeiende consumptie van het rijkere deel van de wereld wel ten koste van de aarde en haar bewoners. Minder spullen aanschaffen is nodig om de CO₂-uitstoot te verminderen, het leven van dieren en planten te behouden, de aarde niet verder te vervuilen en daardoor ook om het leven van toekomstige generaties mogelijk te maken. Maar consuminderen is niet gemakkelijk. Overal worden we verleid door reclames en winkelen is een geliefde vrijetijdsbesteding. Het is verleidelijk om elke vage onrust of elk onbestemd verlangen om te zetten in een aankoop. Ongemerkt steek je veel tijd en energie in het kopen van spullen die je niet echt nodig hebt, waar je maar kort blij van wordt. En komt wat echt belangrijk is in het gedrang.

(TVM)

Vragen: Waar ligt jouw hart, wat is jouw schat? Wanneer ben je rijk bij God?

21. Matteüs 19:27-28: Het nieuwe zal komen

Matteüs 19:27-28

²⁷ Daarop vroeg Petrus: ‘Wij hebben alles achtergelaten en zijn u gevolgd. Waar kunnen wij naar uitzien?’ ²⁸ Jezus zei tegen hen: ‘Ik verzeker jullie: wanneer de tijd aanbreekt dat alles vernieuwd wordt, wanneer de Mensenzoon in zijn majesteit zal zetelen op zijn troon, zullen ook jullie die mij gevolgd zijn plaatsnemen op de twaalf tronen en rechtspreken over de twaalf stammen van Israël.’

Wat moet ik doen om deel te krijgen aan het eeuwige leven? Met deze vraag komt de rijke jongeling bij Jezus. Maar nu wil ook Petrus weten wat hij en de andere discipelen kunnen verwachten. Zij hebben immers precies gedaan wat de rijke jongeling niet kon of wilde. Ze verlieten hun visnetten en zijn achter Jezus aangekomen. Wat hun vertrouwd was hebben zij achter zich gelaten (letterlijk: ‘prijsgegeven’). In de Griekse tekst verschijnt het woord *paligenesia*. Dat kan niet alleen ‘vernieuwing’ betekenen, maar ook ‘wedergeboorte’. Jezus zegt dit in een woelige tijd, waarin mensen leven in de verdrukking van de Romeinse overheersing. Daarom is wat Jezus zegt ook zo beloftevol en troostend: er komt een nieuwe tijd, waarin alles wat verdeeld en afgebrokkeld is weer heel zal zijn. De woorden van Jezus weerspiegelen een door en door Joodse toekomstverwachting. Wanneer de Mensenzoon op zijn troon zal zitten, zal ook het Israël zoals zij dat toen kenden, vernieuwd worden. Geen onrecht, uitbuiting en verdeeldheid meer, maar de twaalf stammen in ere hersteld, met elk hun eigen troon en hun eigen rechter onder het gezag van de Mensenzoon. Maar dat niet alleen. Jezus belooft dat alles herboren en vernieuwd zal worden. De hele schepping wordt nieuw! Die herschepping waar Jezus het over heeft, het ‘opnieuw geboren worden’: kan een glimp daarvan in jou en mij al aan het licht komen? Zodat we voorzichtig kunnen zeggen: ‘het oude is voorbij, het nieuwe is gekomen’ (2 Korintiërs 5:17)?

(JDP)

Vragen: Jezus zegt hier iets over de tijd ‘waarin alles vernieuwd wordt’. Wat zegt dat over het doel van Jezus’ optreden? Wat is volgens jou die tijd waarin alles vernieuwd wordt?

22. Marcus 1:13: In vrede met dieren

Marcus 1:13

¹³ Veertig dagen bleef hij in de woestijn, waar hij door Satan op de proef werd gesteld. Hij leefde er te midden van de wilde dieren, en engelen zorgden voor hem.

Ook Matteüs en Lucas vertellen over dit verblijf van Jezus in de woestijn. Maar Marcus vertelt er iets bij wat de anderen niet noemen: 'Hij leefde er te midden van de wilde dieren.' Ook mogelijk is de vertaling: 'met de wilde dieren.'

De woestijn van Judea is een rotsig gebied, waar maar zelden regen valt. Begroeiing is er schaars. Wat struiken, heel af en toe een boom. Alleen in het vroege voorjaar ligt er soms een groen waas over de heuvels. Er zijn dieren die juist in zo'n omgeving kunnen leven. Slangen en schorpioenen bijvoorbeeld. In Jezus' tijd leefden er meer soorten dan in onze tijd. Er waren toen nog wilde ezels, struisvogels en verschillende soorten antilopen. De afgelopen anderhalve eeuw zijn die door menselijk toedoen verdwenen.

Er staat niet dat Jezus bedreigd werd door de dieren. Zelfs niet door de slangen en de schorpioenen. Hij leeft samen met de dieren. Dat doet denken aan het visioen van Jesaja 11,6:

'Dan zal een wolf zich neerleggen naast een lam, een panter vlijt zich bij een bokje neer.'

Bij het koninkrijk van God horen ook de dieren in het wild, zelfs de gevaarlijke. Net als Daniël in de leeuwenkuil is Jezus niet bang voor dieren, en zij zijn niet bang of bedreigend voor hem. Later zal hetzelfde verteld worden over Franciscus van Assisi, die preekte voor de vogels en de vissen, en vrede sloot met een wolf.

(TVM)

Vraag: Hoe zie jij de plaats van dieren in het koninkrijk van God?

23. Johannes 1:1-4: Jezus en de schepping

Johannes 1:1-4

¹ In het begin was het Woord, het Woord was bij God en het Woord was God. ² Het was in het begin bij God. ³ Alles is erdoor ontstaan en zonder dit is niets ontstaan van wat bestaat. ⁴ In het Woord was leven en het leven was het licht voor de mensen.

Je zou het begin van het Johannes-evangelie een scheppingstekst kunnen noemen. Het gaat immers over het begin en over het ontstaan van alles, net als onder meer Genesis 1 en 2 en Spreuken 8. Bij Johannes staat het Woord centraal, het Woord dat mens geworden is in Jezus Christus. Door dat Woord/Christus is alles ontstaan.

Wat hier over Christus gezegd wordt, lijkt op wat er in het Oude Testament over Gods wijsheid gezegd wordt: dat ze van het begin af aan bij God was en dat God alles met wijsheid gemaakt heeft (onder andere in Psalm 104:4). Gods wijsheid hoort helemaal bij God en is tegelijk in de schepping gelegd. Daarom is wat er in het Oude Testament gezegd wordt over wijsheid zo van toepassing op Jezus: hij is helemaal God en helemaal schepsel.

In oudere vertalingen staat dat het Woord 'vlees' geworden is. Het Griekse woord *sarx* heeft net als *kol-basar* (zie de toelichting bij Hosea 4) een bredere betekenis dan alleen mensen. Jezus is niet een mens los van de rest van de schepping, maar net als alle mensen onderdeel van de schepping.

(TvM)

Vraag: In welke andere teksten uit het Nieuwe Testament komt de verbinding van Jezus met de schepping naar voren?

24. Johannes 12:24: Versterven om te kunnen bloeien

Johannes 12:24

²⁴ Waarachtig, ik verzeker u: als een graankorrel niet in de aarde valt en sterft, blijft het één graankorrel, maar wanneer hij sterft draagt hij veel vrucht.

Wanneer Jezus over zijn naderende dood en opstanding spreekt, gebruikt hij het beeld van de graankorrel. Een zaadje dat in de donkere aarde valt om weer tot bloei te kunnen komen. Steeds ervaar ik deze woorden van het Johannes-evangelie als een hoopvol beeld voor menselijke groei. Het zien van een kiempje geeft mij hoop, want wat heeft ontkiemend leven een grote kracht! Onder de grond, in de koude, donkere aarde, begint het geheim van nieuw ontluikend leven. Het is het wonder van het kiemen: langzaam barst het zaadje open en begint het plantje te groeien, totdat het dwars door de aarde heen breekt. Maar van het zaadje zelf blijft niet veel over. Het beeld van de graankorrel gaat ook over mislukken, over jezelf verliezen. Om te kunnen groeien moet je ook durven loslaten, de keuze maken om los te breken uit wat versterft in jezelf. Kiemen is loslaten, langzaam uit je schulp kruipen, en zoeken naar ruimte en licht, om weer tot bloei te kunnen komen. Ook in ons moet er soms een zaadje breken, zodat wij weer opengaan. Dat proces van versterven, breken en opengaan gaat niet vanzelf. Het vraagt grote inzet. 'Wie zijn leven liefheeft verliest het,' zegt Jezus (Johannes 12:25). Wie echt wil leven, moet versterven aan zichzelf. Ontgroeid aan onze eigen pijn, worden we opnieuw geboren, en kunnen we de vruchten dragen van de liefde.

(JDP)

Vraag: Wat denk jij dat Jezus bedoelde met: 'Wie zijn leven liefheeft verliest het'?

25. Romeinen 8:18-22: Hoge verwachting

Romeinen 8:18-22

¹⁸ Ik ben ervan overtuigd dat het lijden van deze tijd in geen verhouding staat tot de luister die ons in de toekomst zal worden geopenbaard. ¹⁹ De schepping ziet er reikhalzend naar uit dat openbaar wordt wie Gods kinderen zijn. ²⁰ Want de schepping is ten prooi aan zinloosheid, niet uit eigen wil, maar door hem die haar daaraan heeft onderworpen. Maar ze heeft hoop gekregen, ²¹ omdat ook de schepping zelf zal worden bevrijd uit de slavernij van de vergankelijkheid en zal delen in de vrijheid en luister die Gods kinderen geschonken wordt. ²² Wij weten dat de hele schepping nog altijd als in barensweeën zucht en lijdt.

‘Het lijden van deze tijd’ werd ongeveer tweeduizend jaar geleden zo benoemd door Paulus. Maar ook in onze tijd, en in elke tijd, is dit van toepassing. Paulus verbindt het lijden van de tijd met de zinloosheid en de vergankelijkheid waaraan God de schepping onderworpen heeft. Mensen – als kinderen van God – mogen echter hopen op een beter leven, in heerlijkheid en eeuwigheid, op een tijd na deze tijd waarin het ongeluk dat mensen ten deel valt en het onrecht dat mensen anderen aandoen, voorbij zal zijn.

Maar wat zijn de implicaties daarvan voor nu, voor onze tijd, waarin de schepping nog ‘als in barensweeën zucht en lijdt’? De slavernij van de vergankelijkheid duurt immers voort. Welnu, ook jij kunt – vanaf nu – reikhalzend uitzien naar de bevrijding en je hoop daarop richten. Hoe? Door je niet langer te laten leiden door je eigen wil, maar door je door de Geest te laten helpen in je zwakheid, door God lief te hebben, en door te weten dat voor wie God liefhebben, alles bijdraagt aan het goede.

(KP)

Vraag: Hoe geef jij gestalte aan je hoop op ‘vrijheid en luister’?

26. Kolossenzen 1:15-20: Alles bestaat in Christus

Kolossenzen 1:15-20

- ¹⁵ Beeld van God, de onzichtbare, is hij,
eerstgeborene van heel de schepping:
- ¹⁶ in hem is alles geschapen,
alles in de hemel en alles op aarde,
het zichtbare en het onzichtbare,
vorsten en heersers, machten en krachten,
alles is door hem en voor hem geschapen.
- ¹⁷ Hij bestaat vóór alles en alles bestaat in hem.
- ¹⁸ Hij is het hoofd van het lichaam, de kerk.
Oorsprong is hij,
eerstgeborene van de doden,
om in alles de eerste te zijn:
- ¹⁹ in hem heeft heel de volheid willen wonen
- ²⁰ en door hem en voor hem alles met zich willen verzoenen,
alles op aarde en alles in de hemel,
door vrede te brengen met zijn bloed aan het kruis.

Deze brief is geschreven aan de christenen van Kolosse in de tijd dat daar een discussie speelde over de gnostiek, een filosofische stroming die sterk beïnvloed was door het Griekse denken. Volgens de gnostiek had God alleen met de geestelijke wereld te maken, niet met de materiële wereld. Gnostici geloofden niet in God als schepper. Om dichterbij God te komen, moest een mens de aardse zaken achter zich laten. De menselijke geest moest zich bevrijden van het lichaam. God was voor hen zuiver geest en stond ver weg van het aardse.

De schrijver van de brief aan de Kolossenzen – Paulus of een van zijn medewerkers of volgelingen – zet zich af tegen deze scheiding tussen God aan de ene kant en het alledaagse, het lichamelijke, het materiële en de natuur aan de andere kant. Hij gebruikt daarvoor een bestaand loflied op Christus, die voorgesteld wordt als schepper en tegelijk als eerstgeborene van de schepping. Misschien was het oorspronkelijk een Joods lied over vrouwe Wijsheid, want veel van de inhoud is regelrecht ontleend aan de wijsheidsliteratuur.

Het woord 'alles' komt steeds weer terug. Christus heeft niet alleen met de geestelijke wereld te maken, maar met alles wat bestaat. Alles is in hem geschapen en door hem wordt alles met God verzoend.

(TvM)

Vragen: Wat kan het betekenen dat 'alles op aarde en alles in de hemel' met God verzoend wordt? Welke rol speelt Jezus Christus daarbij?

27. 2 Petrus 3:7-13: De dag van God

2 Petrus 3:7-13

⁷ Maar de tegenwoordige hemel en aarde worden door datzelfde woord bewaard om op de dag van het oordeel, waarop de goddelozen ten onder zullen gaan, te worden prijsgegeven aan het vuur.

⁸ Eén ding mag u niet over het hoofd zien, geliefde broeders en zusters: voor de Heer is één dag als duizend jaar en duizend jaar als één dag. ⁹ De Heer is niet traag met het nakomen van zijn belofte, zoals sommigen menen; hij heeft alleen maar geduld met u, omdat hij wil dat iedereen tot inkeer komt en niemand verloren gaat.

¹⁰ De dag van de Heer zal komen als een dief. De hemelsferen zullen die dag met luid gedreun vergaan, de elementen gaan in vlammen op, de aarde wordt blootgelegd en alles wat daarop gedaan is komt aan het licht. ¹¹ Als dit allemaal op die manier te gronde gaat, hoe heilig en vroom moet u dan niet leven, ¹² u die uitziert naar de dag van God en het aanbreken daarvan bespoedigt! Die dag gaan de hemelsferen in vlammen op, en de elementen vatten vlam en smelten weg. ¹³ Maar wij vertrouwen op Gods belofte en zien uit naar een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waar gerechtigheid woont.

De huidige hemel en aarde zullen op de dag van het oordeel worden prijsgegeven aan het vuur. De elementen zullen vergaan en de hemelsferen in vlammen opgaan. Een nieuwe hemel en een nieuwe aarde zullen komen, en er zal gerechtigheid wonen. Op deze belofte van God kunnen we, met Petrus, vertrouwen.

Maar wat betekent het wanneer 'iedereen tot inkeer komt en niemand verloren gaat'? Vast en zeker de omslag naar een heilig en vroom leven, waarin men uitziert naar de dag van God en waardoor men het aanbreken van die dag bespoedigt. Hoe? Door gerechtigheid hier en nu, als voorschot op de gerechtigheid van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

Ook jij kunt die realiseren: door een nieuwe levenshouding en een nieuw begin, door een radicale heroriëntatie op het hoogste goed, dat altijd een gedeeld goed is, door een omslag van eigenbelang naar belangen van gedeelde waarde.

Hoe mooi zou het zijn als over jou – nieuwe mens die je wordt – gezegd zou worden wat paus Franciscus over Franciscus van Assisi zegt: 'In hem (haar) kan men vaststellen hoezeer zorg voor de natuur, gerechtigheid jegens de armen, inzet in de samenleving en innerlijke vrede niet te scheiden zijn.'

(KP)

Vraag: Waaruit bestaan voor jou een heilig en vroom leven en het bespoedigen van het aanbreken van de dag van God?

28. Openbaring 5:11-13: Loflied van de schepping

Openbaring 5:11-13

¹¹ Daarna hoorde ik het geluid van een groot aantal engelen rondom de troon, de wezens en de oudsten; het waren er oneindig veel, tienduizend maal tienduizenden, duizend maal duizenden. ¹² Met luide stem riepen ze: ‘Het lam dat geslacht is, komt alle macht, rijkdom en wijsheid toe, en alle kracht, eer, lof en dank.’ ¹³ Elk schepsel in de hemel, op aarde, onder de aarde en in de zee, alles en iedereen hoorde ik zeggen: ‘Aan hem die op de troon zit en aan het lam komen de dank, de eer, de lof en de macht toe, tot in eeuwigheid.’

De Openbaring van Johannes stamt uit het einde van de eerste eeuw. De onderdrukking van Joden en christenen door de Romeinse overheid nam in die tijd toe. Het boek bevat visioenen met een beeldtaal die vaak alleen voor ingewijden begrijpelijk is. Bepaalde dieren in Openbaring zijn symbolen van goed of kwaad. Het beest staat voor het kwaad en het lam staat voor Christus.

Maar ook de dieren – die er in het Oude Testament vanzelfsprekend bij horen als collega-levende wezens van de mensen – tellen nog steeds mee, net als de rest van de natuur. Zo is er sprake van alle schepselen die samen voor Gods troon staan. Alle schepselen roepen God (hem die op de troon zit) en Christus (het lam) een lofprijzing toe. Dat doet denken aan lofpsalmen waarin ook allerlei schepselen God prijzen. In Psalm 148 bijvoorbeeld wordt de hele kosmos opgeroepen om God te loven, in Psalm 98:7-9 staat: ‘Laat bruisen de zee en alles wat daar leeft, laat juichen de wereld met haar bewoners. Laten de rivieren in de handen klappen en samen met de bergen jubelen voor de Eeuwige.’ Mensen doen mee in het loflied van de hele schepping.

(Tvm)

Vraag: Elk schepsel zal God de lof toezingen. Welk gevoel of verlangen of beeld roept dit visioen bij jou op?

29. Openbaring 21:5: God maakt alles nieuw

Openbaring 21:5

⁵ Hij die op de troon zat zei: ‘Alles maak ik nieuw!’ – Ik hoorde zeggen: ‘Schrijf het op, want wat hier wordt gezegd is betrouwbaar en waar.’ –

Einde en nieuw begin. Met deze woorden zou je het boek Openbaring kunnen samenvatten. In dreigende, profetische visioenen kondigt de Openbaring van Johannes het einde van de wereld aan. Een wereld die vervalt in chaos, waarop alles zwicht en verwaait, vlammend vuur, oorlog en geweld, de vernietiging van de schepping: het zijn beelden die door de eeuwen heen op verschillende plekken in de wereld steeds weer herkenbaar zijn. Maar die chaos is slechts één kant van het verhaal. Want bijna nergens klinkt de belofte van een nieuwe wereld, voorbij de chaos, zo sterk en zo ontroerend als in Openbaring. ‘Ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, want de eerste hemel en de eerste aarde zijn voorbij en de zee is niet meer’ (Openbaring 21:1). Met deze woorden begint het hoopvolle visioen in Openbaring 21. De zee, die in bijbelse beeldspraak symbool staat voor chaos, voor vloedgolven van ellende waarin mensen verdrinken en kopje-onder gaan, is niet meer. Wat eerst was, is verdwenen. Vanaf vers 5 is God zelf aan het woord: ‘Ik ben de *alfa* en de *omega*.’ Dat ‘Ik ben’ herinnert aan Exodus 3:14; *ejuh asjer ejuh* staat daar. Dat betekent ‘Ik ben’, ‘Ik zal er zijn.’ Johannes heeft het over de alfa en de omega, de eerste en de laatste letter van het Griekse alfabet. God die aan het begin staat van de wereld, staat ook aan het einde. Ook aan het einde laat God onze wereld niet los. Waar chaos en duisternis heersen, maakt hij alles nieuw. God zij dank!

(JDP)

Vraag: Waaraan kun jij nu al zien dat de natuur vernieuwd wordt?

30. Openbaring 22:2: Vrucht geven

Openbaring 22:2

² In het midden van het plein van de stad en aan weerskanten van de rivier stond een levensboom, die twaalf vruchten gaf, elke maand zijn eigen vrucht. De bladeren van de boom brachten de volken genezing.

We kijken hier met Johannes mee naar een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. De stad is het nieuwe Jeruzalem, waar de poorten overdag nooit gesloten worden en waar de volken hun lof en eer komen betuigen. Daar stroomt een rivier, symbool van levenggevend water. Daar staat ook een levensboom, die elke maand vrucht draagt. Zouden bij de twaalf vruchten ook deze horen: (Galaten 5:22-23): liefde, vreugde, vrede, geduld, vriendelijkheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid en zelfbeheersing? Zouden de eters van die vruchten betere mensen zijn geworden? De bladeren van de boom brengen de volken genezing. Zouden deze volken net zo genezen van geestelijke zonden als van lichamelijke kwalen? Zou men de vruchten kunnen eten, of ze beter op een andere manier kunnen gebruiken? Waarin ligt hun geneeskracht?

Veel vragen, weinig antwoorden: we lezen hier uit een visioen dat voor vele interpretaties vatbaar blijft.

Misschien is er ook een 'groene', ethische interpretatie. Die stad: dat is je vernieuwde hart dat overdag altijd openstaat. Die rivier: dat is Gods genade die door je stroomt. Die levensboom: dat is de eigen levenshouding die je cultiveert, opdat je steeds opnieuw vrucht geeft. Die vruchten: dat zijn je deugden, waarmee je anderen voedt en vreugde schenkt. Die bladeren: dat zijn je handelingen, waardoor je anderen beter maakt.

(KP)

Vragen: Waar staat de levensboom in jouw leven? Hoeveel vrucht geef jij, en hoe vaak?